

σεις, δύναμαι καλύβην ἐν αὐτῷ ποιεῖν πρὸς φυλακὴν τῶν ἐκεῖσε πραγμάτων.

οὐδ'. Γαι. Ἐὰν δούλω μου καὶ ἄλλω διαφέροντί σοι ληγατευθῆ ἤ χοῆσις, οὕτως ἐστὶν ὡς ἡμῖν ληγατευθείσης, καὶ ἐξ ἴσου ἡμῖν διαφέρει.

TITULOS B'.

Περὶ χρήσεως καρπῶν προσανυξανομένης.

α'. Οὐλιαν. Ὅτε ἠνωμένως ληγατευθῆ ἢ χοῆσις τῶν καρπῶν, οὐ μὴν ὅτε διηρημένως, ἀρμόζει τὸ δίκαιον τῆς προσανυξήσεως.

Ἐὰν οὖν κοινῷ δούλω ληγατευθῆ χοῆσις καρπῶν, καὶ ὁ εἷς τῶν δεσποτῶν μὴ καταδέξῃται, ἢ μὴ χρήσῃται, τὸ μέρος αὐτοῦ τῷ ἑτέρῳ δεσπότη προσ- αὔξει, καὶ ἀνίσως ἐδέσποζον.

Εἰ δὲ κοινῷ δούλω ληγατευθῆ χοῆσις καρπῶν, καὶ διηρημένως Πέτρῳ ληγατευθῆ, τὸ φθειρόμενον μέρος ἐνὸς τῶν δεσποτῶν μόνῳ τῷ ἑτέρῳ προσαὔξει· ὡςπερ ὅτε δύο τισὶν ἠνωμένως, καὶ ἑτέρῳ διηρημένως ληγατευθῆ.

Ἐοῦθ' ὅτε καὶ χωρὶς ἐνώσεως χώρα τῇ προσανυξή- σει· ἐνθα τοῦ αὐτοῦ πράγματος ἐμοὶ καὶ σοὶ κεχω- ρισμένως εἰς ὀλόκληρον χοῆσις καρπῶν ληγατευθῆ· τῇ γὰρ συνδρομῇ μειοῦμεν τὸ ἀλλήλων ληγάτον. ὅπερ καὶ ἐπὶ τῆς δεσποτείας ἐστί. τὸ δὲ μεῖζον ἐστὶν ἐν τῇ χοῆσει τῶν καρπῶν, ὅτι καὶ μετὰ τὸ κτήσασθαι ἐὰν ὁ εἷς ἀπολέσῃ τὸ μέρος αὐτοῦ, τῷ ἄλλῳ προσαὔξει. μὴ εὐρισκομένου δὲ ἐνὸς τῶν ἀφελόντων συνδρομαῖν, ἠνωμένων, ἢ διηρημένων, ὁ εὐρισκόμενος τὸ ἅπαν νέμεται.

Ἐὰν ληγατευθῆ πᾶν ἄνεν τῆς χρήσεως τῶν καρπῶν, οὐκ ἔχουσιν οἱ κληρονόμοι τὸ τῆς προσανυξή- σεως δίκαιον.

ὅτε ἠνωμένως] Ἐὰν γὰρ ἐμοὶ καὶ σοὶ ἢ τῶν καρπῶν χοῆσις ἠνωμένως ληγατευθῆ, ἐὰν ἀπὸ σοῦ φθαρή, ἐμοὶ ἀνή- κει· καὶ ἐὰν ἀπ' ἐμοῦ, σοὶ, καὶ οὐχ ὑποστρέφει πρὸς τὴν δεσποτείαν. εἰ δὲ ἐμοὶ καὶ σοὶ χοῆσις ληγατευθῆ καρπῶν, καὶ ἐπικτήσωμαι καὶ τὴν δεσποτείαν, οὐδετέρῳ ἡμῶν ἀπόλλυ- ται τὸ τῆς προσανυξήσεως δίκαιον· ἀλλ' ἐμοῦ μὲν τελευτῶντος, ἢ ἐναλλαγῆν κατωστάσεως ὑφισταμένου, τὸ τῆς ἐμῆς χρήσεως μέρος, πλὴν τῆς δεσποτείας, σοὶ προσαὔξειται· σοῦ δὲ τελευ- τῶντος, ἐμοὶ, εἰ καὶ τὴν δεσποτείαν ἐκποιήσωμαι· διὰ τὸ ἠνω- μέως καὶ οὐ διηρημένως τὴν^{u)} τῶν καρπῶν καταλειφθῆναι ἡμῖν. [Sch. a. II. 272.]

β'. Ἀφρικ. Ἀλλὰ τὸ φθειρόμενον μέρος ὑποστρέ- φει πρὸς τὴν δεσποτείαν ἔχοντα.

γ'. Τότε γὰρ ἐστὶν ἡ προσανυξήσις, ὅτε τὸ δύο λη- γατευθὲν εἰς ὀλόκληρον τῇ συνδρομῇ διαιρεῖται.

Ἐὰν οὖν δύο δεσπότηι παραδώσωσιν ἀγρὸν ἄνεν τῆς χρήσεως τῶν καρπῶν, καὶ ὁ εἷς ἀπολέσῃ τὸ μέρος αὐτῆς τῆς χρήσεως τῶν καρπῶν, πρὸς τὸ παραδοθὲν ἐξ αὐτοῦ μέρος τῆς δεσποτείας ὑποστρέφει.

Ἐὰν ἀγρὸς ληγατευθῆ μοι, καὶ σοὶ τοῦ αὐτοῦ ἢ χοῆσις τῶν καρπῶν, ἔχομεν πρὸς ἀλλήλους τὸ δίκαιον τῆς προσανυξήσεως· ἐὰν γὰρ ἀπὸ σοῦ φθαρή, ἐμοὶ ἀνήκει, καὶ οὐχ ὑποστρέφει πρὸς τὴν δεσποτείαν· εἰ γὰρ ἐμοὶ καὶ σοὶ ληγατευθῆ χοῆσις καρπῶν, καὶ ἐπι- κτήσωμαι τὴν δεσποτείαν, οὐδετέρῳ ἡμῶν ἀπόλλυται

gatus sit, casam in ea aedificare possum ad custo- diam rerum, quae illic sunt.

LXXIV. Gai. Si servo meo et alii ad te perti- nenti ususfructus legatus sit, perinde est, ac si nobis legatus esset, et aequaliter ad nos pertinet. L. 74. D. VII. 1.

TITULUS II.

De usufructu accrescente.

I. Ulpian. Cum coniunctim¹⁾ ususfructus legatus est, non etiam cum separatim, ius accrescendi com- petit. L. 1. pr. D. VII. 2.

Itaque si communi servo ususfructus legatus sit, et alter ex dominis non admittat legatum, vel non utatur, pars eius alteri domino accrescit, licet non ex aequa parte servus ad eos pertineret. §. 1.

Si vero communi servo ususfructus legatus sit, et separatim Petro relictus sit, amissa pars alterius ex dominis alteri soli accrescit: quemadmodum cum duobus coniunctim, et alteri separatim legatus est. §. 2.

Interdum, etsi non sint coniuncti, locus est iuri accrescendi: puta si eiusdem rei mihi et tibi separa- tim in solidum ususfructus legatus sit: concursu enim legatum invicem minuiamus. Quod et in proprietate obtinet. Sed in usufructu hoc plus est, quod etiam si partem suam acquisitam alter amiserit, haec alteri accrescit. Sin autem alter eorum, qui concurrere debent, non inveniatur, sive coniuncti, sive disiuncti sint, qui invenitur, solidum possidebit. §. 3.

Si res deducto usufructu legata sit, ius accre- scendi heredes non habent. §. 4.

I) cum coniunctim] Si enim ususfructus mihi et tibi coniunctim legatus sit, et tu eum amiseris, ad me pertinet: et si ego amisero, ad te, nec ad proprietatem redit. Si vero mihi et tibi ususfructus legatus sit, et proprietatem quoque acquisiero, neutri nostrum perit ius accrescendi: sed me quidem mortuo vel capitis deminutionem passo, pars ususfructus mei, excepta proprietate, tibi accrescit: te vero mortuo mihi, licet proprietatem alienaverim: quia ususfructus coniunctim, non separatim nobis relictus est.

II. African. Sed pars amissa ad dominum proprie- tatis redit. L. 2. D. eod.

III. Tunc enim iuri accrescendi locus est, cum res duobus in solidum legata concursu dividitur. L. 3. pr. D. eod.

Si igitur domini deducto usufructu fundum tra- diderint, et alter ex his partem ususfructus amiserit, ad traditam ex eo domini partem redit. §. 1.

Si fundus¹⁾ mihi legatus sit, et tibi eiusdem ususfructus, invicem ius accrescendi habemus: nam si a te amissus fuerit ususfructus, ad me pertinet, et ad proprietatem non redit: si enim mihi et tibi legatus sit ususfructus, et proprietatem acquisiero, neutri no- strum perit ius accrescendi: sed eisdem modis usum-

u) Deest χοῆσιν.

τὸ τῆς προσαυξήσεως δίκαιον· ἀλλὰ τοῖς αὐτοῖς τρόποις ἀπόλλω τὴν τῶν καρπῶν χρῆσιν, οἷς ἤμελλον αὐτὴν ἀπόλλειν, εἰ μὴ γέγονεν ἔνωσις.

ἐὰν ἄγρός] Ἐὰν εἴτῃ ὁ διαθέμενος· ὅτι ληγατεύω τῷ δέινι τὸν ἄγρον μου κατὰ δεσποτείαν, καὶ τῷ δέινι τοῦ ἄγρου τὴν χρῆσιν· ὁ δεσπότης τοῦ ἄγρου ληγατευθέντος^{υ)}, ὁ τὴν δεσποτείαν ἔχων, πρὸς τῇ δεσποτείᾳ τοῦ ὅλου ἄγρου, καὶ τὸ ἥμισυ τῆς χρήσεως ἔχει τῶν καρπῶν· εἰ γὰρ ἤθελεν ὁ διαθέμενος μὴ εἶχειν αὐτὸν καὶ χρῆσιν, ὠφέλεν εἰπεῖν· ληγατεύω τῷ δέινι τὸν ἄγρον μου κατὰ δεσποτείαν ἀνευ χρήσεως. [Sch. b. II. 272.]

L. 4. δ'. Ἰουλ. Ἐὰν ληγατευθῇ μοι ἄγρου δεσποτεία, D. VII. 2. καὶ τοῦ αὐτοῦ ἢ χρῆσις τῶν καρπῶν ἐμοὶ καὶ σοὶ καὶ Πέτρῳ, ἕκαστος ἡμῶν τὸ τρίτον ἔχει τῆς χρήσεως τῶν καρπῶν· καὶ εἴτε σὺ, εἴτε Πέτρος ἐναλλαγὴν τῆς πρώτης καταστάσεως ὑποστῆ, τὸ μέρος αὐτοῦ ἐμοὶ καὶ τῷ ἄλλῳ ὁμοίως προσάξει.

L. 5. ε'. Γαι. Καὶ ἐὰν παραδώσω τινὶ ψιλὴν τὴν δεσπο- D. eod. τείαν, σώζεται μοι ἢ προσαύξησις τῆς χρήσεως τῶν καρπῶν.

L. 6. pr. ε'. Οὐλπιαν. Τὸ αὐτὸ ἐστὶ, κὰν παρ' ἐνὶ τῶν τρί- D. eod. τον ἐόντων τὴν χρῆσιν γένηται ἢ ἔνωσις.

§. 1. Ἐὰν ψιλὴ μοι ληγατευθῇ δεσποτεία, καὶ σοὶ τὸ ἥμισυ τῆς χρήσεως τῶν καρπῶν· εἴτε σὺ ἀπολέσῃς τὸ μέρος σου, εἴτε ὁ κληρονόμος, πρὸς τὴν δεσποτείαν ἵπποστρέφει.

§. 2. Ἐὰν χωρὶς αἰρέσεως ληγατευθῇ χρῆσις ἐμοὶ τῶν καρπῶν, καὶ σοὶ ἢ αὐτῇ ὑπὸ αἰρεσιν, ἐμοὶ ὅλη ἐν τῷ μεταξύ ἀρμόζει· καὶ ἐὰν πάθω τῆς πρώτης καταστάσεως ἐναλλαγὴν, ὅλως φθίρεται. ἔξιουσας δὲ τῆς αἰρέσεως, σὺ ὅλον λαμβάνεις. εἰ δὲ μὴ ὑπέστην τῆς πρώτης καταστάσεως ἐναλλαγὴν, κοινῶς αὐτὴν ἔχομεν.

πρὸς τὴν δεσποτείαν ὑποστρέφει] Ἐνθα γὰρ κληρονόμος ὑποκαίεται προσώπον, ἀργεῖ τὸ δίκαιον τῆς προσ- αυξήσεως. [Sch. c. II. 272.]

L. 7. ζ'. Παῦλ. Ἐὰν χρῆσιν καρπῶν ληγατεύσω σοὶ καὶ D. eod. τοῖς κληρονόμοις μου, τὸ ἥμισυ σὺ ἔχεις, καὶ τὸ ἥμισυ οἱ κληρονόμοί μου· εἰ δὲ καὶ σοὶ καὶ Παύλῳ μετὰ τῶν κληρονόμων μου, ἀνὰ τρίτον ἔχετε· οὐ γὰρ ἐστὶ διαφορὰ τὸ εἰπεῖν ἐν τῷ ληγατεύειν· τῷδε καὶ τῷδε διαφέρει μετὰ Μάρκου, ἢ τῷδε καὶ τῷδε καὶ Μάρκῳ.

L. 8. η'. Οὐλπιαν. Ἐὰν τῇ γυναικί μου καὶ τοῖς παισὶν D. eod. αὐτῆς ληγατεύσω χρῆσιν καρπῶν, ἔχουσι τὴν προσ- αύξησιν. τὸ αὐτὸ, κὰν μόνους τοὺς παῖδας ἐγράψα κληρονόμους, εἰ καὶ ὡς ληγαταρίους αὐτοὺς οὐκ ἀνόμια, ἀλλ' ἔδειξα βούλεσθαι, αὐτοὺς μετὰ τῆς μη- τρὸς τρέφεσθαι. εἰ δὲ ἔξωτικὸς σὸν αὐτοῖς ἐγράψα κληρονόμους, ληγατάριοι νοοῦνται οἱ παῖδες.

L. 9. θ'. Ἀφρικαν. Ἐὰν δύο ληγατευθῇ δεσποτεία, D. eod. τῷ^{ω)} ἄλλῳ χρῆσις καρπῶν, οἱ δύο τὸ ἥμισυ ἔχουσι, καὶ ἄλλος τὸ ἥμισυ. καὶ τὸ ἐναντίον, ἐὰν ἐνὶ ληγα- τευθῇ ἄγρός, καὶ ἄλλοις δύο ἢ χρῆσις τῶν καρπῶν.

L. 10. ι'. Οὐλπ. Καὶ τῷ ἀπολέσαντι τὸ ἴδιον μέρος, D. eod. ἔσθ' ὅτε γίνεται προσαύξησις· ἐὰν γὰρ ἐμοὶ καὶ σοὶ ληγατευθῇ χρῆσις καρπῶν, καὶ κωλυόμενος ἐγὼ ἐνα- γάω, καὶ μετὰ προκάταρξιν ἀπολέσω τὴν χρῆσιν τῶν καρπῶν, εἴτα καὶ σὺ ἀπολέσῃς τὸ μέρος σου, καὶ νι- κήσω, τὸ μέρος μόνον, ὅπερ ἀπώλεσα, ἀποκαθίστησί μοι ὁ πρὸς με δικασάμενος· τὸ γὰρ σὸν μέρος δικαίῳ προσαυξήσεως λαμβάνω.

υ) Sic lego. Fabr. ληγατευθείς. Melius tamen verba transponantur τοῦ ληγατευθέντος ἄγρου. ω) Fabr. τό. Postea ante ἄλλος adde ὁ.

fructum amitto, quibus amissurus eram, si consoli- datio facta non esset.

1) si fundus] Si testator dixerit: *lego illi fundum meum quoad proprietatem, et illi fundi usumfructum*: is, qui fundi legati proprietatem habet, praeter proprietatem totius fundi etiam dimidiam partem ususfructus habet: si enim testator ususfructum etiam habere eum noluisse, dicere debuisset: *lego illi fundi mei proprietatem deducto usufructu*.

IV. Iulian. Si mihi proprietas fundi legata sit, et eiusdem ususfructus mihi et tibi et Petro, quilibet nostrum trientem ususfructus habet: et sive tu, sive Petrus capitis deminutionem passi fueritis, pars eius mihi et alii similiter accrescit.

V. Gai. Et si tradidero alicui nudam proprietatem, ius accrescendi in usufructu mihi servatur.

VI. Ulpian. Idem est, et si apud unum eorum qui trientem ususfructus habent, consolidatio facta sit.

Si nuda proprietas mihi legata sit, et tibi dimidia ususfructus: sive tu partem tuam amiseris, sive heres, ad proprietatem redit¹⁾.

Si pure ususfructus mihi legatus sit, et idem tibi sub conditione, totus interim mihi competit: et si prioris status mutationem passus fuero, totus perit. Sed si extiterit conditio, tu totum consequeris. Si vero capitis deminutionem passus non sim, communiter eum habemus.

1) ad proprietatem redit] Ubi enim heredis persona intervenit, cessat ius accrescendi.

VII. Paul. Si ususfructum tibi et heredibus meis legavero, dimidiam tu habes, et dimidiam heredes mei: sed si tibi et Paulo cum heredibus meis, singuli tertiam habetis: nec enim interest, ita legetur: *illi et illi cum Marco*: an ita: *illi, et illi, et Marco*.

VIII. Ulpian. Si uxori meae et liberis eius ususfructum legavero, habent ius accrescendi. Idem est, etsi solos liberos heredes scripsero, licet non ut legatarios eos nominaverim, sed ostenderim, velle me, ut ii una cum matre alerentur. Quodsi extraneos cum his heredes scripsero, filii legatarii esse intelliguntur.

IX. African. Si duobus proprietates legatae sit, alii ususfructus, duo dimidiam habent ususfructus, dimidiam alius. Item contra, si fundus uni legatus sit, et duobus aliis ususfructus.

X. Ulpian. Etiam ei, qui partem suam amisit, interdum pars ususfructus accrescit: si enim mihi et tibi ususfructus legatus sit, et ego uti frui prohibitus ususfructum petam, et post litem contestatam ususfructum amiserim, deinde et tu portionem tuam amiseris, et causam obtinueris, partem duntaxat, quam amisisti, restituit mihi, qui mecum litigavit: partem enim tuam iure accrescendi capiam.

α'. Παπιναν. Ἐὰν ἀπὸ Μάρκου κληρονόμον ληγατευθῆ μοι χοῆσις καρπῶν, καὶ σοὶ τοῦ αὐτοῦ πρόματος ἀπὸ Παύλου, ἀργεὶ ἢ προσαύξησις· ὥσπερ γὰρ ὅτε δύο τισὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος ἐξ ἴσων μερῶν χοῆσις καρπῶν ληγατευθῆ.

ιβ'. Οὐλπιαν. Καθ' ἑτέρου γὰρ, καὶ καθ' ἑτέρου, τὴν ἀγωγὴν ἔχομεν.

ΤΙΤΛΟΣ Γ'.

Ποίας ἡμέραις ὁ τῆς χοῆσεως καρπὸς ληγατευθεὶς προχωρεῖ.

α'. Οὐλπιαν. Ἀπαξ γίνεται ἡ προχώρησις χοῆσεως καρπῶν, εἰ μὴ ἄρα κατ' ἐνιαυτὸν, ἢ μῆνα, ἢ καθ' ἡμέραν ληγατευθῆ· τότε γὰρ, ἐπειδὴ πολλά ἐστὶ τὰ ληγάτα, καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἢ μῆνα, ἢ ἡμέραν προχωρεῖ· ἢ ὅτε ἡμέραν παρ' ἡμέραν.

Καὶ κἄν μὴ δύνανται καθ' ἡμέραν οἱ καρποὶ λαμβάνεσθαι, τὸ ληγάτον οὐκ ἐστὶν ἀνίσχυρον.

Προχωρεῖ δὲ ἡ χοῆσις τῶν καρπῶν καὶ ἡ μόνη χοῆσις μετὰ τὴν προσέλευσιν τῆς κληρονομίας, ὅτε καὶ δύνανται τὶς χοῆσασθαι. τοιγαροῦν ὁ κληρονομιᾶτος δοῦλος τὰ μὲν ἄλλα ληγάτα προσπορῶζει τῇ κληρονομίᾳ· ἐπὶ δὲ τῆς χοῆσεως τῶν καρπῶν περιμένομεν τὸ πρόσωπον τοῦ δεσπότου τῆς δυναμένου χοῆσασθαι.

Ἡ ὑπὸ ἡμέραν καρπῶν χοῆσις μετὰ τὸ ἐπιστῆναι τὴν ἡμέραν προχωρεῖ· συνίσταται γὰρ ἡ χοῆσις τῶν καρπῶν ἀπὸ ἡμέρας καὶ ὑπὸ ἡμέραν.

Πρὸ τῆς ὑπεισελεύσεως τῆς κληρονομίας, ἢ πρὸ τῆς ἡμέρας ἐπὶ τοῦ*) ὑπὸ ἡμέραν, οὔτε ἡ περὶ τῆς χοῆσεως τῶν καρπῶν ἀγωγὴ προχωρεῖ, καὶ ὁ κινῶν οὐδὲν πράττει.

ΤΙΤΛΟΣ Δ'.

Ποίους τρόποις τῶν καρπῶν ἡ χοῆσις ἀπολλυται.

α'. Οὐλπιαν. Ἡ συνστάσα χοῆσις τῶν καρπῶν καὶ ἡ περὶ αὐτῆς ἀγωγὴ φθίρεται τῇ τῆς πρώτης καταστάσεως ἐναλλαγῇ. τὰ αὐτὰ^{xx}) καὶ περὶ^y) τῆς παρὰ τὸ ἀκριβὲς συνισταμένης χοῆσεως τῶν καρπῶν, καὶ^z) ἐν τῷ^{zz}) ἐμφυτευτικῷ ἀργῷ^a), ἢ ὑπερφῶ.

Εἰ δὲ πρὸ τῆς ὑπεισελεύσεως τῆς κληρονομίας, ἢ πρὸ τῆς προχωρήσεώς τις τὴν πρώτην κατάστασιν ἐλαττωθῆ, οὐ φθίρεται.

Εἰ δὲ καὶ ληγατευθῆ σοὶ ἀργὸς ἀπὸ ἡμέρας, καὶ ἀξιοθῆς ἀποκαταστῆσαι μοι τὴν χοῆσιν τῶν καρπῶν, καὶ πρὸ τῆς ἡμέρας ὑποστῶ τῆς πρώτης καταστάσεως ἐναλλαγῆν, σώζεται μοι ἡ χοῆσις τῶν καρπῶν φιλαγάθως.

Καὶ ἐπὶ τοῦ^{aa}) κατ' ἐνιαυτὸν ἢ μῆνα ἢ ἡμέραν, μόνη ἢ προχωρήσασα φθίρεται.

β'. Παπ. Ἐὰν διηρημένως ἐμοὶ καὶ σοὶ ἐνιαυτὸν παρ' ἐνιαυτὸν χοῆσις καρπῶν ληγατευθῆ, γυμνῆ μένει

XI. Papinian. Si a Marco herede usufructus mihi legatus sit, et tibi eiusdem rei a Paulo, cessat ius accrescendi: quemadmodum si duobus portionibus eiusdem rei usufructus legatus fuisset: *L. 11. D. VII. 2.*

XII. Ulpian. Nam adversus alium et alium actionem habemus. *L. 12. D. eod.*

TITULUS III.

Quibus diebus usufructus legatus cedat.

I. Ulpian. Usufructus semel cedit, nisi forte in annos singulos, vel menses, vel dies legatus sit: tunc enim, quia plura legata sunt, in singulos annos, vel menses, vel dies cedit: vel cum alternis diebus legatus est. *L. 1. pr. D. VII. 3.*

Et licet fructus quotidie percipi non possint, §. 1. legatum non est invalidum.

Dies autem usufructus et nudi usus cedit post aditam hereditatem, cum et uti frui quis possit. Itaque servus hereditarius cetera quidem legata hereditati acquirit: in usufructu autem expectamus personam domini, qui uti frui possit. §. 2.

Usufructus ex die, postquam dies venit, cedit: §. 3. usufructus enim ex die et in diem constituitur.

Ante aditam hereditatem, vel ante diem, in usufructu ex die debito, nec actio de usufructu cedit, et agens nihil facit. §. 4.

TITULUS IV.

Quibus modis usufructus amittitur.

I. Ulpian. Usufructus constitutus et actio de usufructu prioris status mutatione extinguitur. Eadem dicenda sunt et de usufructu, qui contra iuris rationem constituitur: et qui in fundo emphyteuticario, vel superficie. *L. 1. pr. D. VII. 4.*

Sed si ante aditam hereditatem, vel ante diem cedentem capite quis deminutus sit, non extinguitur. §. 1.

Sed et si tibi fundus ex die legatus sit, et rogatus sis, usufructum mihi restituere, et ante diem capite deminutus fuerim, usufructus mihi benigne servatur. §. 2.

Et in usufructu, qui in annos singulos, vel menses, vel dies constitutus est, is solus amittitur, qui iam cessit. §. 3.

II. Papinian. Si separatim mihi et tibi alternis annis usufructus legatus sit, nuda manet proprietas. *L. 2. pr. D. eod.*

x) Lege τῆς. xx) Verba τὰ αὐτὰ — ὑπερφῶ leguntur et in Schol. p. ad Basil. XXIII. 3. cap. 25. Fabr. T. III. p. 438. y) Schol. ἐπὶ. z) καὶ deest in Schol. zz) τῷ deest in Schol. a) ἀργῷ deest in Schol. aa) Lege τῆς. Basil. T. II.

ἢ δεσποτεία. ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ εἰς ἡμῶν, τὸν χρόνον αὐτοῦ ὁ τὴν δεσποτείαν ἔχων νέμεται· οὔτε γὰρ ἔχομεν προσαύξῃσιν. εἰ δὲ εἰς ἔστιν ὁ κελυσθεὶς παρ' ἐνιαυτὸν νέμεσθαι, τὸν ἕτερον ἐνιαυτὸν ἢ χρῆσις τῶν καρπῶν τῆ δεσποτεία συνάπτεται.

L. 2. §. 1. Ὁ δὲ ληγατεύων οὕτως, δοκεῖ ἀναλαμβάνειν^{b)}
D. VII. 4. τὴν χρῆσιν τῶν καρπῶν.

§. 2. Εἰ μὲν ἅμα δύο τισὶν ἐνιαυτὸν παρ' ἐνιαυτὸν χρῆσις καρπῶν ληγατεύῃ, τὸν πρῶτον ἐνιαυτὸν ἅμα νέμονται· ὥσπερ εἰ ἐνὶ ἐληγατεύθῃ. εἰ δὲ χωρὶς ἐκάστῳ ἐνιαυτὸν παρ' ἐνιαυτὸν ληγατεύῃ, καὶ συμφωνήσωσιν ἅμα νέμεσθαι, ἀλλήλοις ἐμποδίζουσιν· εἰ μὴ συντρέχει αὐτοῖς ἡ γνώμη τοῦ διαθεμένου· εἰ δὲ καὶ συντρέχει, ἐνιαυτὸν παρ' ἐνιαυτὸν σχολάζει ἢ χρῆσις τῶν καρπῶν.

L. 3. pr. γ'. Οὐλπιανός. Ὡσπερ ἐτήσιον ληγατεύω, οὕτω
D. eod. δύναμαι ληγατεύων χρῆσιν καρπῶν λέγειν· ὅσακις ἂν ὑποστῇ τῆς πρώτης καταστάσεως ἐναλλαγὴν ὁ ληγατεύριος, ἢ ἀπολέσῃ τὴν χρῆσιν τῶν καρπῶν, ληγατεύω αὐτῷ. εἰ δὲ καὶ μέχρι ζωῆς σου, ἢ δήλου χρόνου ληγατεύω σοι χρῆσιν καρπῶν, δοκῶ ἀναλαμβάνειν αὐτήν, ὅσακις φθαρή.

§. 1. Καὶ ἀναλαμβάνων αὐτὴν ἔχεις τὸ τῆς προσαυξήσεως δίκαιον πρὸς τὸν συλληγατεύριόν σου, ὥσπερ εἰ ἄλλος ἦν ὑποκαταστάς σοι· οἱ γὰρ μὴ ῥήματι, ἀλλ' οὖν τῷ πράγματι εἰσιν ἠνωμένοι.

§. 2. Ἐὰν ληγατεύσω Πέτρῳ καὶ Παύλῳ χρῆσιν καρπῶν, καὶ μόνον τὸ ἥμισυ ἀναλάβω εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Πέτρου, ἀπόλλοτος μὲν τοῦ Πέτρου, τὸ πᾶν προσαύξει τῷ Παύλῳ. εἰ δὲ ὁ Παῦλος ἀπολέσῃ, μέρος προσαύξει Πέτρῳ, καὶ μέρος ὑποστρέφει πρὸς τὴν δεσποτείαν· οὐδεὶς γὰρ, ὅπερ ἀπώλεσεν, ἀναλαμβάνει δικαίῳ προσαυξήσεως.

§. 3. Καὶ θανάτῳ φθείρεται ἡ χρῆσις τῶν καρπῶν, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ τὰ πρόσωπα ἠνωμένα.

L. 4. δ'. Μαρκ'. Ἐὰν τὴν ληγατευθεϊσάν σοι χρῆσιν
D. eod. τῶν καρπῶν ὀξιωθῆς ἀποκαταστήσασαι μοι, ἀπὸ προσώπου μου σβέννυται μόνον.

ὑπὸ προσώπου μου] Τοῦ μὲν ληγατερίου ὀρισθέντος ἀποκαταστήσασαι τὴν χρῆσιν τελευτησαντος, οὐ φθείρεται ἡ χρῆσις· τοῦ δὲ, πρὸς ὃν ἀποκαταστήσασαι^{bb)} ὀρισθῆ, τελευτησαντος, φθείρεται. [Sch. a. II. 281.]

L. 5. pr. ε'. Οὐλπ'. Ἐκ τῶν ἄλλων τρόπων τῶν φθειρόντων,
D. eod. δυνατὸν τὴν χρῆσιν τῶν καρπῶν ἀναλαμβάνεσθαι, οὐ μὴν καὶ τοῦ θανάτου· εἰ μὴ τοῖς κληρονόμοις τοῦ τὴν χρῆσιν ἔχοντος ληγατευθῆ.

§. 1. Ἐὰν χρῆσις καρπῶν προσπορισθῆ μοι διὰ δούλου, καὶ ἐκποιήσω μόνην τὴν χρῆσιν τῶν καρπῶν τοῦ δούλου, μένω ἔχων τὴν δι' αὐτοῦ προσπορισθεϊσάν μοι.

§. 2. Τοῦ πράγματος ἐναλλαγέντος φθείρεται ἡ χρῆσις. ἐὰν ληγατευθεῖσα εἰς χρῆσιν οἰκία πέσῃ, ἢ κινθῆ, οὐδὲ τοῦ μεσαύλου, ἢ τῆς ἕλις σώζεται ἡ χρῆσις.

§. 3. Ἐὰν ἐποικοδομηθῆ τῷ ἐν χρῆσει ὄντι μεσαύλῳ, σβέννυται ἡ χρῆσις. εἰ δὲ ὁ τὴν δεσποτείαν ἔχων ὀικοδόμησεν, ἐνάγεται τῆ ἐκ διαθήκης καὶ τῆ περὶ δόλου ἀγωγῆ.

L. 6. ε'. Πομπων. Καὶ τῆ περὶ βία ἢ λάθρα ἀγωγῆ
D. eod. ἐνάγεται.

L. 7. ζ'. Ἰουλιαν. Εἰ μὴ περιαιρεῖται τὸ ἔργον καὶ ἀπο-
D. eod.

b) Fabr. ἀναλαμβάνει. bb) Fabr. ἀποκαταστήσασαι.

Quodsi alter nostrum decesserit, dominus proprietatis anno illius possidet: neque enim ius accrescendi habemus. Si vero unus tantum sit, qui alternis annis uti frui iussus sit, sequenti anno ususfructus proprietati iungitur.

Qui autem ita legat, videtur usumfructum repetere.

Si quidem duobus simul alternis annis ususfructus legatus sit, primo anno simul fruuntur: quemadmodum si uni legatus esset. Si vero separatim singulis alternis annis legatus sit, et consentiant, ut simul fruuntur, se invicem impediunt: nisi concurrat voluntas testatoris: sed et si concurrat, alternis annis ususfructus vacabit.

III. Ulpianus. Sicut in annos singulos lego, ita legans usumfructum dicere possum: quoties capite minutus erit legatarius, vel usumfructum amiserit, ei lego. Sed et si, quamdiu vives, aut usque ad certum tempus usumfructum tibi legavero, videor ipsum repetere, quoties amissus fuerit.

Et repetens eum ius accrescendi habes cum collegatario tuo, quemadmodum si alius tibi esset substitutus: hi enim, tametsi non verbis, re tamen coniuncti sunt.

Si Petro et Paulo usumfructum legavero, et dimidiam tantum in persona Petri repetii, siquidem Petrus amiserit, totum Paulo accrescit. Quodsi Paulus amiserit, pars accrescit Petro, et pars ad proprietatem redit: nemo enim, quod amisit, iure accrescendi recipit.

Etiam morte extinguitur ususfructus, ut cetera, quae personae cohaerent.

IV. Marcian. Si legatum tibi usumfructum mihi restituere rogatus sis, ex persona mea¹⁾ tantum perit.

1) ex persona mea] Legatario, qui usumfructum restituere rogatus est, mortuo, non perit ususfructus: mortuo autem eo, cui restituere rogatus est, perit.

V. Ulpian. Ususfructus aliis modis, quam morte, amissus repeti potest: nisi heredibus fructuarii legatus sit.

Si ususfructus per servum mihi acquisitus sit, et usumfructum solum servi alienavero, usumfructum per eum acquisitum retineo.

Re mutata extinguitur ususfructus. Si aedes, quarum ususfructus legatus est, corruerint, aut exustae sint, neque areae, neque materiae salvus manet ususfructus.

Si in area, quae in usufructu est, aedificium positum sit, ususfructus extinguitur. Sin autem proprietarius aedificaverit, convenietur actione ex testamento, vel de dolo.

VI. Pompon. Et interdicto quod vi aut clam tenetur.

VII. Iulian. Nisi aedificium tollatur, et areae

καθίστησι τοῦ μεσαύλου· ἐν ᾧ μέντοι παρήλθεν ὁ τὴν χρῆσιν φθειρών χρόνος.

η'. Οὐλιαν. Ἐὰν χρῆσις καρπῶν ἀγροῦ ληγατευθῆ, καὶ περιπέσῃ τὸ ἐποίκιον, οὐ φθείρεται ἡ χρῆσις, ὡς περ οὔτε εἰ τὰ δένδρα πέσῃ· τὸ γὰρ ἐποίκιον μέρος ἐστὶ τοῦ ἀγροῦ.

θ'. Παῦλ. Καὶ κέρημαι τῷ ἐδάφει, [ἐν ᾧ τὸ ἐποίκιον ἦν.

ι'. Οὐλιαν. Τὸ αὐτὸ ἐστὶ, κὰν ὁ ἀγρὸς προσθήκη ἦν τοῦ ἐποίκιου.

Ἐὰν οἴκου χρῆσιν ληγατεύσω, καὶ ζῶν αὐτὸν καταλύσω καὶ ἄλλον κτίσω, σβέννυται· οὐ μὴν ἐὰν κατὰ μέρος αὐτὸν φιλοκαλῶν, ὅλον ἀνακαινίσω.

Κὰν ἐπικλυσθῆ ὁ τόπος καὶ γένηται ὑδροστάσιον, ἢ λίμνη, σβέννυται ἡ χρῆσις.

Ὡς περ καὶ ἡ χρῆσις τοῦ ὑδροστασίου, ἐὰν ξηρανθῆ.

Εἰ δὲ ἐπάμπελος τόπος ἀρόσιμος γένηται, ἢ τούφαντιον, οὐ σβέννυται ἢ ἐπ' αὐτῷ χρῆσις. καὶ ἡ τῆς ὕλης χρῆσις σβέννυται κοπτομένης αὐτῆς, καὶ σπειρομένου τοῦ τόπου.

Καὶ ἡ βῶλος ἐὰν γένηται σκεῦος, ἢ τούφαντιον, σβέννυται ἡ χρῆσις.

Καὶ ἐὰν κόσμιον λυθῆ, ἢ μεταποιηθῆ, σβέννυται ἡ χρῆσις αὐτοῦ.

Ἐὰν οἶκος κατὰ μέρος ἀνανεωθῆ, σώζεται ἡ χρῆσις· εἰ δὲ λυθῆ, κὰν δι' αὐτῆς τῆς ὕλης, μηδ' ἐνὸς ἐτέρου προστεθέντος ἀνανεωθῆ, φθείρεται.

Ἐὰν ἐκ τοῦ τεθρίππου ὁ εἰς ἀποθάνῃ, εἰ μὲν ἴππων χρῆσις ἐληγατεύθῃ, σώζεται ἐπὶ τοῖς λοιποῖς· εἰ δὲ τοῦ τεθρίππου, φθείρεται.

ια'. Παῦλ. Εἰ μὴ ἄλλος ἀντειρήχθῃ πρὸ τῆς προχωρήσεως τοῦ ληγάτου.

ιβ'. Οὐλιανός. Ἐὰν χρῆσιν λουτροῦ, ἢ ἐργαστηρίου ληγατεύσω, καὶ ζῶν αὐτὸ ποιήσω διαίταν, φθείρεται ἡ χρῆσις.

Ὡς περ ἐὰν ὀρηστοῦ ληγατεύσω χρῆσιν, καὶ εἰς ἄλλαν ὑπηρεσίαν αὐτὸν μεταγάγω.

ιγ'. Παῦλ. Ἐὰν μετὰ τὸ θερίσαι, ἢ τρυγήσαι τελευτήσῃ ὁ τὴν χρῆσιν τῶν καρπῶν ἔχων, οἱ καρποὶ τοῦ κληρονόμου αὐτοῦ εἰσι, κὰν μὴπω γέγονεν ἐξ αὐτῶν οἶτος, ἢ ἔλαιον. ὁ τὴν χρῆσιν δὲ τῶν καρπῶν ἔχων, τότε δεσπόζει τῶν καρπῶν, ὅτε αὐτὸς λάβῃ αὐτούς· οὐ μὴν ὅτε καὶ αὐτομάτως πέσωσιν· ὁ δὲ καλῆ πίστει νομεὺς ἅμα τῷ χωρισθῆναι αὐτούς.

Ὅτε αὐτὸς λάβῃ αὐτούς] Τὸ^d αὐτὸ εἶρηται καὶ ἐπιτοῦτων βιβ. β. τι. α'. περὶ τὸ τέλος. τοῦ αὐτοῦ ἀγροῦ ἐγὼ μὲν εἶχον τὴν δεσποτείαν, σὺ δὲ τὴν χρῆσιν τῶν καρπῶν, οὐχ ἐτέρως σὺ ὁ τὴν χρῆσιν τῶν καρπῶν ἔχων γεννησθῆ δεσπότης τῶν καρπῶν, εἰ μὴ τοῦτους λάβῃς ἀπὸ τῆς γῆς. διὸ εἰ πεπεῖρων ὄντων τῶν καρπῶν καὶ τῆ γῆς συνημμένων συμβῆ σε τελευτήσαι, οὐ λήπεται τοῦτους ὁ σὸς κληρονόμος· ἀλλ' ἐμοὶ τῷ τὴν δεσποτείαν ἔχοντι διοίωσιν. τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τοῦ μισθωσαμένου· ἐὰν γὰρ μισθώσω σοι ἄγρον, οὐ πρότερον γενήσῃ δεσπότης τῶν ἐπτεῖθεν λαμβανομένων καρπῶν, εἰ μὴ τοῦτους ἐξέλῃς τῆς γῆς. [Sch. b. II. 281.]

ιδ'. Πομπων. Ἐξηρημένον τοῦ θανάτου καὶ τῆς πρώτης καταστάσεως τῆς ἐναλλαγῆς, καὶ ἐν μέρει οἱ λοιποὶ τρόποι φθείρουσι τὴν χρῆσιν.

usumfructum restituat: dum tamen tempus, quo ususfructus perit, transactum sit.

VIII. Ulpian. Si ususfructus fundi legatus sit, et villa diruta sit, non extinguitur ususfructus, sicuti nec si arbores deciderint: villa enim pars fundi est. L. 8. D. VII. 4.

IX. Paul. Et solo utor, in quo villa fuit. L. 9. D. eod.

X. Ulpian. Idem est, si fundus villae fuit accessio. L. 10. pr. D. eod.

Si aedium usumfructum legavero, et vivus eas demolitus fuero et alias aedificavero, ususfructus extinguitur: non etiam si per partes eas reficiens totas renovavero. §. 1.

Et si locus inundatus sit, et stagnum factum sit, aut palus, ususfructus extinguitur. §. 2.

Sicut et ususfructus stagni, si exaruerit. §. 3.

Si vero locus vitibus consitus arabilis factus sit, vel contra, ususfructus eius non extinguitur. Ususfructus quoque silvae extinguitur, si caesa sit, et illic sationes factae fuerint. §. 4.

Et si ex massa vas factum sit, vel contra, ususfructus extinguitur. §. 5.

Et si ornamentum dissolutum sit, aut transfiguratum, ususfructus eius extinguitur. §. 6.

Si domus pro parte fuerit restituta, manet ususfructus: si vero dissoluta sit, licet eadem materia, nulla alia adiecta instaurata sit, extinguitur. §. 7.

Si quidem equorum ususfructus legatus sit, et unus ex quadriga decesserit, in residuis ususfructus remanet: si vero quadrigae, extinguitur. §. 8.

XI. Paul. Nisi alius ante diem legati cedentem substitutus sit. L. 11. D. eod.

XII. Ulpianus. Si usumfructum balnei vel tabernae legavero, et vivus adhuc diaetam fecero, extinguitur ususfructus. L. 12. pr. D. eod.

Quemadmodum si histrionis usumfructum legavero, et ad aliud ministerium eum transtulero. §. 1.

XIII. Paul. Si fructuarius post messem aut vindemiam factam decesserit, fructus heredis eius sunt, quamvis nondum frumentum vel oleum ex illis factum sit. Qui autem usumfructum habet, tunc dominus fructuum efficitur, cum ipse eos perceperit¹⁾: non etiam si per se deciderint: bonae autem fidei possessor mox, quam separati sint. L. 13. D. eod.

1) cum ipse eos perceperit] Idem dicitur Institutionum lib. 2. tit. 1. circa finem. Eiusdem fundi ego proprietatem habebam, tu vero usumfructum. Non aliter tu usufructuarius fructuum dominus fies, quam si eos a terra perceperis. Ideo, si maturis iam fructibus et terrae adhuc coniunctis mori te contingat, non capiet eos heres tuus: sed ad me dominum proprietatis pertinebunt. Idem et de colono dicendum est: nam si fundum tibi locaverim, non ante fructuum, qui inde percipiuntur, dominus fies, quam eos a terra separaveris.

XIV. Pompon. Exceptis morte¹⁾ et capituli diminutione, reliquis modis etiam pro parte ususfructus amittitur. L. 14. D. eod.

c) Fabr. αὐτῶ, d) Hoc scholium ex Theophili Paraphrasi Theophil. T. II. p. 935. qui et varietatem lectionis notavit.

Lib. II. tit. 1. §. 36. transcriptum esse putat Reitzlius in App.

ἐξηρημένον τοῦ θανάτου] Τοῦτο λέγει, οὐ ὁ θάνατος καὶ ἡ μεγάλη ἐναλλαγὴ φθείρουσι τὴν χρῆσιν, τὰ δὲ λοιπὰ οὐ κατὰ τὸ ὁλόκληρον, ἀλλὰ τυχὸν μερικῶς· οἷον ἐπίκλισις μερικῆ, καὶ τὰ ἐξῆς. [Sch. c. II. 281.]

L. 15. *ε'*. Οὐλιαν. Ἐσθ' ὅτε ὁ τὴν δεσποτείαν ἔχων
D. VII. 4. ἐλευθεροῦ· τυχὸν γὰρ χρῆσις ἐληγατεύθη δούλου,
ἕως οὗ ἐλευθερωθῆ.

L. 16. *ιζ'*. Ἰδεμ. Ἐὰν λεγατευθῆ μοι χρῆσις ὑπὸ αἵρε-
D. eod. σιν, δύνανται ὁ κληρονόμος χωρὶς αἰρέσεως αὐτὴν
ληγατεύειν σοι· καὶ ἐξιοῦσης τῆς αἰρέσεως μου, σβέν-
νυται ἡ χρῆσις σου. καὶ ἐὰν ἀπολέσω αὐτήν, οὐχ
ὑποστρέφει πρὸς σέ· ἀπὸ γὰρ διαφόρων διαθηκῶν
οὐκ ἔστιν ἕνωσις.

L. 17. *ιζ'*. Ἰουλ. Ἐὰν χρῆσις καρπῶν λεγατευθῆ μοι
D. eod. χωρὶς αἰρέσεως, καὶ σοὶ ἡ δεσποτεία ὑπὸ αἵρεσιν ἄνευ
τῆς χρῆσεως τῶν καρπῶν, καὶ τῆς αἰρέσεως ἡροτημέ-
νης κτήσωμαι τὴν δεσποτείαν, ἐξιοῦσης τῆς αἰρέσεως
πλήρη τὸν ἀγρὸν λαμβάνεις· ἐσβέσθη μοι γὰρ ἡ χρῆ-
σις τῶν καρπῶν.

ἐσβέσθη μοι γὰρ] Ἐκ τοῦ επικτήσασθαι με τὴν δε-
σποτείαν σύγχροισ γέγονε· καὶ τῆς αἰρέσεως ἐξιοῦσης, ἀπὸ-
λυμι μετὰ τῆς χρήσεως καὶ τὴν δεσποτείαν. [Sch. d. II. 281.]

L. 18. *ιη'*. Πομπώνιος. Ἐὰν κληρονομιαῖω δούλῳ λεγα-
D. eod. τευθῆ χρῆσις καρπῶν, μετὰ τὴν ὑπείελευσιν τῆς
κληρονομίας τοῦ μέλλοντος αὐτοῦ δεσπόζειν, προχω-
ρεῖ. ὅθεν οὐ φθείρεται, ὡς εἰς πρόσωπον ἐκ προσώπου
μὴ μεταβαῖνον.

L. 19. *ιθ'*. Γαι. Οὔτε χρῆσις καρπῶν, οὔτε μονοπάτιον,
D. eod. οὔτε δημοσία ὁδὸς ἀπόλλυται τῇ ἐναλλαγῇ τῆς δεσπο-
τείας.

L. 20. *κ'*. Παῦλ. Ἐὰν ὁ ἔχων χρῆσιν καρπῶν μόνῃ τῇ
D. eod. χρῆσει κέχρηται· εἰ μὲν οἶδεν, ἔχειν χρῆσιν καρπῶν,
κατέχει καὶ τὸν καρπὸν· εἰ δὲ ἀγνοεῖ, ἀπόλλυσι καὶ
τὸν καρπὸν.

L. 21. *κα'*. Μοδεστ. Ἐὰν ἄροτρον ἐν πόλει βληθῆ, παύε-
D. eod. ται εἶναι πόλις· καὶ ὡς ἀποθανοῦσα τὴν χρῆσιν τῶν
καρπῶν, ἣν ἔσχεν, ἀπόλλυσιν.

L. 22. *κβ'*. Πομπώνιος. Ἐὰν ἀποδημῆ ἡ γυνή, ἔστι δὲ ὁ
D. eod. ἀνὴρ αὐτῆς, ἢ ἡ φιλία αὐτῆς ἐν τῷ οἴκῳ, οὐ τὴν
χρῆσιν ἔχει, οὐκ ἀπόλλυσιν αὐτὴν τῇ ἀχρησίᾳ. καὶ ὁ
ἀνὴρ ὁμοίως διὰ τῆς γυναικὸς νέμεται τὴν διαφέρουσαν
αὐτῷ χρῆσιν.

L. 23. *κγ'*. Ἰδεμ. Ἐὰν ἀγρὸς ὑπὸ ποταμοῦ ἐπικλυσθῆ,
D. eod. ἢ χρῆσις τῶν καρπῶν καὶ ἡ δεσποτεία ἀπόλλυται· καὶ
οὔτε χρῆσιν ἔχει τῆς ἀλίας^{dd}). εἰ δὲ τῇ αὐτῇ ὁρμῇ ἀνα-
χωρήσει τὸ ὕδωρ, ὡς ἦλθεν, καὶ ἡ δεσποτεία καὶ ἡ
χρῆσις ἀποκαθίσταται.

L. 24. *κδ'*. Ἰαβόλ. Εἰ μέντοι κοίτη τοῦ ποταμοῦ γέ-
D. eod. γονεν ὁ τόπος, οὐκ ἀποκαθίσταται τῇ προτέρα τάξει.

§. 1. Τὸ αὐτὸ καὶ περὶ τοῦ μονοπατίου καὶ τῆς δημο-
σίας ὁδοῦ.

§. 2. Ἐὰν ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς τοῦ ἀγροῦ μου ἐπαρθῆ
καὶ ἀλλαχοῦ συναρθῆ, οὐ παύεται τὸ ἔδαφος ἐμὸν
εἶναι, ὡς περ οὔτε ἡνίκα κοπιρισθῆ.

L. 25. *κε'*. Πομπ. Καὶ δῆλον καὶ ἄδηλον μέρος τῆ ἀχρη-
D. eod. σίας ἀπόλλυται.

L. 26. *κς'*. Παῦλ. Εἴτε δούλος, εἴτε ἀγρὸς ὑπὸ τοὺς πο-
D. eod. λεμίους γέννηται καὶ ὑποστρέψῃ, καὶ ἡ χρῆσις αὐτῶν
ἀποκαθίσταται.

L. 27. *κζ'*. Ἰδεμ. Ἐὰν τῷ τὴν χρῆσιν ἔχοντι ἐκδοθῆ ὁ
D. eod. δούλος εἰς θεραπείαν τῆς παρ' αὐτοῦ γενομένης ζη-
μίας, φθείρεται ἡ χρῆσις.

dd) Lege ἀλίας vel ἄλιαις.

1) exceptis morte] Hoc dicit, quia morte et magna capitis deminutione perit ususfructus: ex reliquis autem causis non totus, sed et pro parte: veluti inundatione partis, et cetera.

XV. Ulpian. Interdum proprietarius manumittit: fortasse enim ususfructus servi legatus est, donec manumittatur.

XVI. Idem. Si sub conditione mihi legatus sit ususfructus, heres eum pure tibi legare potest: et si conditio legati mei extiterit, ususfructus tuus extinguitur. Et si ego ipsum amiserō, non revertitur ad te: nam ex diversis testamentis coniunctio non est.

XVII. Iulian. Si ususfructus pure mihi legatus sit, et tibi proprietatem sine usufructu, et pendente conditione proprietatem adquisierō, existente conditione plenum fundum capies: extinctus enim in mea persona est¹⁾ ususfructus.

1) extinctus enim in mea persona est] Ex quo proprietatem acquisivi, confusio facta est: et existente conditione proprietatem cum usufructu amitto.

XVIII. Pomponius. Si servo hereditario ususfructus legatus sit, post hereditatem ab eo, qui dominus eius futurus est, aditam, dies eius cedit. Nec interit, cum ex persona in personam non transeat.

XIX. Gai. Neque ususfructus, neque iter, neque actus amittitur dominii mutatione.

XX. Paul. Si is, qui usumfructum habet, tantum utatur: si quidem sciat, se usumfructum habere, usumfructum etiam retinet: si vero ignoret, amittit et usumfructum.

XXI. Modest. Si aratrum in civitate indicatur, civitas esse desinit, et quasi mortua usumfructum, quem habuit, amittit.

XXII. Pompon. Quamvis mulier peregre profecta sit, si tamen maritus eius, aut familia eius in domo sit, cuius usum habet, eum non utendo non amittit. Et similiter maritus per uxorem usum ad se pertinentem retinet.

XXIII. Idem. Si ager flumine inundatus fuerit, ususfructus et proprietatem amittitur: et neque piscationis usumfructum habet. Si vero eodem impetu discesserit aqua, quo venit, et proprietatem et ususfructus restituitur.

XXIV. Iavol. Si tamen locus ille alveus fluminis factus sit, in pristinum statum non restituitur.

Idem est et in itinere et in actu.

Si summa terrae ex fundo meo sublata sit et alibi regesta, solum meum esse non desinit, sicut nec si ager stercoreatus sit.

XXV. Pompon. Et certa et incerta pars non utendo amittitur.

XXVI. Paul. Sive servus, sive ager in potestatem hostium pervenerit, et redierit, ususfructus quoque eorum restituitur.

XXVII. Idem. Si usufructuario servus noxae datus sit resarciendi damni ab eo dati causa, ususfructus extinguitur.

κη'. Ἰδεμ. Ἡ ἐνιαυτὸν παρ' ἐνιαυτὸν ληγατευομένη χρῆσις οὐ φθίρεται τῇ ἀχρησίᾳ· πολλὰ γὰρ εἰσι ληγάτα.

κθ'. Οὐλπιαν. Ἐὰν ὁ τὴν δεσποτείαν ἔχων, μισθωσάμενος τὸν ἀγρὸν παρὰ τοῦ τὴν χρῆσιν ἔχοντος, ἐτέρῳ οἰκίῳ ὀνόματι μεταμισθώσῃ, φθίρεται τῇ ἀχρησίᾳ· οὔτε γὰρ ὀνόματι τοῦ τὴν χρῆσιν ἔχοντος νέμεται.

Τὸ αὐτὸ ἐστὶ, καὶ ἔνθα τὴν χρῆσιν ἀγοράσας ὁ τὴν δεσποτείαν ἔχων παρὰ τοῦ τὴν χρῆσιν ἔχοντος, ἐτέρῳ πωλήσει. ἐπὶ δὲ τοῦ πρώτου θέματος ἔχει ὁ τὴν χρῆσιν ἔχων κατὰ τοῦ τὴν δεσποτείαν^{ε)} ἔχοντος τὴν περὶ μισθώσεως ἀγωγὴν εἰς τὸ διαφέρειν. εἰ δὲ τις τὴν χρῆσιν παρὰ τοῦ τὴν χρῆσιν ἔχοντος μισθωσάμενος ἐτέρῳ αὐτὴν μισθώσῃ, οὐ βλάπτει αὐτήν.

Ἐὰν τὴν ληγατευθεϊσάν μοι χρῆσιν ἀποκαταστήσαι σοι κελευσθῶ, οὐτιλίαις ἀγωγὰς ἔχεις ἰδίῳ ὀνόματι.

λ'. Γαι. Τὸ κρέας καὶ τὸ δέρμα τοῦ ἀποθανόντος θρέμματος οὐκ ἀνήκει τῷ τὴν χρῆσιν ἔχοντι.

λα'. Πομπων. Ἐὰν ἀγέλη περιστῇ εἰς ἀριθμὸν μὴ ποιῶντα ἀγέλην, φθίρεται ἡ χρῆσις αὐτῆς.

TITULOS E'.

Περὶ χρήσεως πραγμάτων, ἅτινα τῇ χρήσει μειοῦνται.

α'. Οὐλπιαν. Πάντων τῶν δεσποζομένων πραγμάτων δυνατὸν ληγατεύειν τὴν χρῆσιν· καὶ τῶν φθειρομένων, ἢ μειουμένων διὰ τῆς χρήσεως.

β'. Γαι. Καὶ δίδωσιν ἀσφάλειαν, ἥνικα χρημάτων ληγατευθῇ χρῆσις.

Οὐκ ἐστὶ δὲ κυρίως χρῆσις, ἀλλ' ὡσανεὶ χρῆσις.

γ'. Οὐλπιαν. Καὶ ἀγωγῶν ληγατεύεται, καὶ αὐτῷ τῷ χρεώστῃ· καὶ συγχωροῦνται αὐτῷ οἱ τόκοι.

δ'. Παῦλος. Καὶ δίδωσιν ἀσφάλειαν.

ε'. Οὐλπιαν. Οὐ μόνον ἰδίων χρημάτων καὶ πραγμάτων, ἀλλὰ καὶ ἀλλοτρίων τὴν χρῆσιν ληγατεύομεν.

Εἰ μὴ δοθῇ ἡ ἀσφάλεια ἐπὶ τῶν ἐν ἀποχρήσει, ἐφ' ὅσον μὲν ἡ χρῆσις συνέστηκεν, ἀπαιτεῖται διὰ τοῦ ἀδύλου χρέους· μετὰ δὲ τὸ σβεσθῆναι αὐτὴν ἡ ποσότης ἀπαιτεῖται.

Τὰ αὐτὰ καὶ περὶ τῆς χρήσεως μόνης· ἐπὶ γὰρ τῶν ἐν ἀποχρήσει, οὐκ ἐστὶ διαφορὰ χρήσεως μόνης καὶ χρήσεως καρπῶν.

ἀλλὰ καὶ ἀλλοτρίων] Ἀναγκάζεται γὰρ ἀπὸ τοῦ νόμου ἐπικτήσασθαι τὴν χρῆσιν ὁ κληρονόμος, καὶ δοῦναι ταύτην τῷ ὀρισθέντι ἔχειν αὐτήν. [Sch. a. II. 284.]

ς'. Ἰουλιαν. Ἐὰν ληγατευθῶσί σοι δέκα νομίσματα ἢ ἀγρός, καὶ ἔμοι ἢ χρῆσις αὐτῶν, πρὸς τῇ δεσποτείᾳ καὶ τὸ ἡμισυ τῆς χρήσεως ἀρμόζει σοί, κάμοι τὸ ἡμισυ· καὶ τὴν ἀσφάλειαν σοί, καὶ οὐ τῷ κληρονόμῳ δίδωμι.

Εἰ δὲ δέκα νομισμάτων χρῆσις δύο τισὶ ληγατευθῇ, καὶ ἀλλήλους καὶ τὸν κληρονόμον ἀσφαλίζονται, καὶ ἀνὰ πέντε νομισμάτων λαμβάνουσιν.

e) Sic legendum. Fabr. χρῆσιν.

XXVIII. Idem. Ususfructus alternis annis legatus L. 28. non utendo non amittitur: plura enim sunt legata. D. VII. 4.

XXIX. Ulpian. Si proprietarius fundum ab usufructuario conduxerit, eumque suo nomine alii locaverit, non utendo amittitur: non enim nomine usufructuarii possidet. L. 29. pr. D. eod.

Idem est, et si proprietarius usumfructum ab usufructuario emerit, eumque alii vendiderit. Priore autem casu fructuarius adversus proprietarium locati actionem habet in id, quod interest. Sin autem quis usumfructum ab usufructuario conduxerit et alii locaverit, usufructui non nocet. §. 1.

Si legatum mihi usumfructum tibi restituere iussus sim, utiles actiones tuo nomine habes. §. 2.

XXX. Gai. Caro et corium mortui pecoris ad fructuarium non pertinet. L. 30. D. eod.

XXXI. Pompon. Si grex ad eum numerum redactus sit, qui gregem non faciat, ususfructus eius perit. L. 31. D. eod.

TITULUS V.

De usufructu rerum, quae usu minuuntur.

I. Ulpian. Omnium rerum, quae in patrimonio sunt, ususfructus legari potest: et earum, quae usu tolluntur aut minuuntur. L. 1. D. VII. 5.

II. Gai. Et cautio praestatur, si pecuniae usufructus legatus sit. L. 2. pr. D. eod.

Non est autem proprie ususfructus, sed quasi usufructus. §. 1.

III. Ulpian. Et actionum (nominum) usufructus legatur, et ipsi debitori: et remittuntur ei usurae. L. 3. D. eod.

IV. Paulus. Et cautionem praestat. L. 4. D. eod.

V. Ulpian. Non solum pecuniae nostrae et rerum nostrarum, sed etiam alienarum¹⁾ usumfructum legamus. L. 5. pr. D. eod.

Si cautum non sit earum rerum nomine, quae in abusu consistunt, quamdiu quidem constat usufructus, cautio condicitur incerti condictione: finito autem usufructu ipsa quantitas condicitur. §. 1.

Eadem et in nudo usu obtinent: in his enim, quae in abusu sunt, nihil interest inter nudum usum et usumfructum. §. 2.

1) sed etiam alienarum] Heres enim lege compellitur usumfructum comparare, eumque dare ei, cui assignatus est.

VI. Iulian. Si tibi decem aurei legati fuerint¹⁾ vel fundus, et mihi eorum ususfructus, praeter proprietatem dimidia ususfructus tibi competit, et dimidia mihi: et tibi, non heredi caveo. L. 6. pr. D. eod.

Sed si decem aureorum ususfructus duobus legatus sit, et sibi invicem et heredi cavent, et singuli quinos accipiunt. §. 1.

ἐὰν ληγατευθῶσί σοι] Εἰ κατελείφθη ληγάτον ἐξ ὀλοκλήρου τινί, εἴπη δὲ ὁ διαθέμενος, τὴν χρῆσιν ἔχειν βούλομαι τὸν δέωνα· δίδεται τῷ ληγατάρῳ μετὰ τῆς δεσποτείας καὶ τὸ ἡμισυ τῆς χρήσεως. ἔδει γὰρ τὸν διαθέμενον εἰπεῖν, καταλιμπανῶ τὴν δεσποτείαν μόνῃ τῷ δέωνι ἀνευ τῆς χρήσεως· τὴν δὲ χρῆσιν τῷ δέωνι. [Sch. b. II. 284.]

L. 7. ζ'. Γαι. Ἐὰν ληγατευθῆ χρῆσις οἴνου, ἢ ἐλαίου, ἢ σίτου, ἢ τῶν ἄλλων τῶν ἐν ἀποχορήσει, ἢ δεσποτεία γίνεται τοῦ ληγαταρίου, ἀσφαλιζόμενου, ὡς ἦν ἡμεῖς τελευτήσῃ ἢ τῆς πρώτης καταστάσεως ἐναλλαγῆν πάθῃ, τοσαύτη ποσότης ἀποκαθίσταται. κάλλιον δὲ ἔστιν, ἀποτιμᾶσθαι τὰ πράγματα, καὶ τὴν ἀσφάλειαν ἐπὶ χρήμασι γίνεσθαι.

L. 8. η'. Παπιαν. Τρεῖς γράφας κληρονόμους, ἐληγάτευσά σοι χρῆσιν ἑκατὸν νομισμάτων. δύναμαι βαρῆσαι τοὺς δύο κληρονόμους, ὑπὲρ σοῦ τὰς ἐγγύας δοῦναι· καὶ ἀναγκάζονται παρὰ σοῦ· καὶ οὐκ ἔχουσι κατὰ σοῦ τὴν περὶ ἐντολῆς ἀγωγῆν. καὶ σὺ δὲ ποιεῖς ὁμολογίαν. πρὶν ἢ δοθῆ ἢ ἀσφάλεια, οὐ λαμβάνουσιν οἱ ληγατάριοι τὰ εἰς ἀπόχρησιν.

καὶ σὺ δὲ ποιεῖς ὁμολογίαν] Τουτέστιν, ὡς ἀποδοθῆ μετὰ θανάτου, ἢ τὴν τῆς πρώτης καταστάσεως ἐναλλαγῆν, ὁ εἰληφας. [Sch. c. II. 284.]

L. 9. θ'. Παῦλ. Ἐν τῇ ἀσφαλείᾳ τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς χρήσεως τῶν χρημάτων, μόνου τοῦ θανάτου καὶ τῆς πρώτης καταστάσεως τῆς ἐναλλαγῆς γίνεται μνήμη.

μόνου τοῦ θανάτου] Τυχόν ἐξορίας γενομένης, ἢ εἰς μέταλλον πεμφθέντος, ἢ θανάτου ἐπελθόντος αὐτῷ, ἵνα τὸ ληγάτον ἀποδοθῆ. ταῦτα δὲ ἐπὶ τῶν ἀργυρίων· οὐ γὰρ καὶ τῇ ἀχρησίᾳ φθίρειται. [Sch. d. II. 284.]

L. 10. πρ. ι'. Οὐλπ. Ἄλλως γὰρ οὐκ ἀπόλλυται ἡ χρῆσις τῶν χρημάτων.

§. 1. Ἐὰν χρῆσις μόνον ληγατευθῆ χρημάτων, οὕτως ἔστιν, ὡς ἂν ἡ χρῆσις καρπῶν ἐληγατευθῆ· καὶ δίδεται ἡ ἀσφάλεια. εἴτε δὲ πρὸ τοῦ ληγάτου δοθῆ, εἴτε δὲ μετὰ ταῦτα, ἔρρωται.

L. 11. ια'. Ἰδεμ. Καὶ ἐπὶ ἐρίου, καὶ θυμιαμάτων, καὶ ἀρωμάτων χώρα τῇ ἀσφαλείᾳ.

L. 12. ιβ'. Μαρκ. Ἐὰν ληγατεύσω σοι νομίσματα, ἐφ' ᾧ μετὰ θανάτου σου ἀποκαταστῆσαι αὐτὰ Πέτρῳ, τὴν δεσποτείαν ἐληγάτευσά σοι· κἂν εἴπω, ὥστε σε τὴν χρῆσιν αὐτῶν ἔχειν. ἀποκαθίσταται δὲ Πέτρῳ μετὰ θανάτου σου.

τὴν δεσποτείαν ἐληγάτευσά σοι] Τοῦτο λέγει, ὅτι δεσπότης ὁ ληγατάριος γίνεται τῶν νομισμάτων, καὶ οὐ τὰ αὐτὰ χρεωστῆ μετὰ θανάτου, ἀλλὰ τοῦ αὐτοῦ γένους, καὶ τῆς καλλονῆς. [Sch. e. II. 284.]

TITULUS 5'.

Ἐὰν χρῆσις καρπῶν ἀπαιτῆται, ἢ ἐξ ἄλλου ληφθῆναι κωλύεται.

L. 1. πρ. α'. Οὐλπιαν. f) Τὴν μὲν χρεωστομένην τῷ ἀργῷ δουλείαν ἐκδικεῖν ὁ τὴν χρῆσιν ἔχων οὐ δύναται· κινεῖ δὲ περὶ τῆς χρήσεως τῶν καρπῶν κατὰ τοῦ γείτονος, ὡς δι' αὐτοῦ ἐμποδιζόμενος χρήσασθαι.

§. 1. Τῷ ληγάτῳ τῆς χρήσεως εἰσοδος ἔπεται σιωπηρῶς· καὶ ἀνισχύρως ἀφαιρεῖται τὴν εἰσοδον.

f) In Digestis nomen Pauli praefigitur.

1) si tibi — legati fuerint] Si cui legatum in solidum relictum sit, testator autem dixerit, *volo illum usumfructum habere*: legatario una cum proprietate et semis ususfructus praestatur. Nam testator dicere debuisse: *nudam proprietatem illi relinquo detracto usufructu: illi autem usumfructum*.

VII. Gai. Si vini, olei, frumenti, vel ceterarum rerum, quae in abusu consistunt, ususfructus legatus sit, proprietas ad legatarium pertinet, qui cavet de eadem quantitate restituenda, si moriatur aut capite deminuat. Melius autem est, res aestimari, et pecuniae nomine caveri.

VIII. Papin. Tribus heredibus institutis, ususfructum centum aureorum tibi legavi. Duos ex heredibus onerare possum, ut pro te satident: hique a te cogentur: nec adversus te mandati actionem habent. Et tu quoque promittes¹⁾. Priusquam cautio praestita sit, legatarii ea, quae in abusu consistunt, non accipiunt.

1) et tu quoque promittes] Hoc est, id, quod accepisti, post mortem tuam aut capitis deminutionem restitutum iri.

IX. Paul. In cautione de reddendo usufructu pecuniae mortis tantum¹⁾ et capitis deminutionis mentio fit.

1) mortis tantum] De reddendo scilicet legato, si in insulam deportatus, aut in metallum damnatus, aut mortuus fuerit. Haec de pecunia: pecuniae enim ususfructus non utendo non amittitur.

X. Ulpian. Aliter enim ususfructus pecuniae non amittitur.

Si usus tantum pecuniae legatus sit, perinde est, ac si ususfructus legatus esset: et cautio praestatur. Sive autem antequam pecunia data fuerit, sive postea cautio praestita sit, valet.

XI. Idem. Et in lana, et odoribus, et aromatis locus est cautioni.

XII. Marcian. Si tibi pecuniam legavero, ita ut post mortem tuam Petro restitueres, proprietatem tibi legavi¹⁾: quamquam dixerō, ut ususfructum eius haberes. Post mortem autem tuam Petro restituitur.

1) proprietatem tibi legavi] Hoc dicit, quia dominus pecuniae legatarius efficitur, neque post mortem eandem debet, sed eiusdem generis et bonitatis.

TITULUS VI.

Si ususfructus petatur, vel ad alium pertinere negetur.

I. Ulpian. Servitutem fundo debitam usufructuarius vindicare quidem non potest: verum ususfructum vindicat adversus vicinum, quasi per eum prohibeatur uti frui.

Ususfructum legatum tacite sequitur aditus: et inutiliter aditus adimitur.

Εἰ δὲ μὴ ἔχει εἰσόδον ὁ τόπος, διὰ κληρονομιαίου ἄλλου παρασχέιν ὁ κληρονόμος ἀναγκάζεται.

Καὶ οὐ μόνον εἰσόδον, ἀλλὰ καὶ μονοπάτιον, καὶ πλατεῖαν ὁδόν, πρὸς ὅπερ ἡ χρησιμότης ἐπιζητεῖ.

Καὶ ἄλλας δουλείας, τυχὸν φώτων καὶ ὑδάτων. ἐκεῖνα δὲ μόνον ἀναγκάζεται διδόναι, ὧν χωρὶς οὐ δυνατὸν χρήσασθαι· κἂν ἀλυσιτελῶς, δύναται δὲ ὅμως, οὐκ ἀναγκάζεται.

κἂν ἀλυσιτελῶς] Τουτέστι, κἂν δυσχερὴς ἔστιν ἡ δίοδος, ἢ τὰ λοιπά, ὅμως ὁ κληρονόμος οὐκ ἀναγκάζεται ταῦτα ποιεῖν κρείττονα. [Sch. a. II. 287.]

β'. Πομπιον. Ἐὰν ἐνάγηται ὁ κληρονόμος τῇ ἀπὸ τῆς διαθήκης ἀγωγῇ, ὡς χεῖρονα τὸν ἀγρὸν ποιήσας, ἢ δουλείας ἐπιθῆις αὐτῷ, ἢ συγχωρήσας, ὁ δικαστὴς σκοπεῖ, ποῖος ἦν πρὸ τῆς προκατάρξεως· καὶ τὸ διαφέρον δίδεται τῷ τὴν χρῆσιν ἔχοντι.

γ'. Ἰουλιαν. Καὶ ὁ ληγατάριος ἐὰν ἐπὶ τὸν ὠρισμένον χρόνον παύσῃται νέμεσθαι τὴν χρῆσιν τῶν καρπῶν, ἀγωγὴν οὐκ ἔχει πρὸς ἀνάληψιν αὐτῆς.

ἐπὶ τὸν ὠρισμένον χρόνον] Τυχὸν ἐπὶ δεκαετίαν, ἢ εἰκοσαετίαν. [Sch. b. II. 287.]

ἀγωγὴν οὐκ ἔχει] Φυλεῖ γὰρ αἰεὶ χρῆσις ἀνατρέχειν πρὸς τὸν δεσπότην. [Sch. c. II. 287.]

δ'. Ἰδεμ. Εἰ καὶ τὰ μάλιστα, ἐνθα ληγατεύεται ἀγρὸς ἄνευ χρήσεως, μένει παρὰ τῷ κληρονόμῳ ἡ χρῆσις· ὅμως ἐὰν ληγατεύσω σοι ἀγρὸν ἄνευ χρήσεως, καὶ ἄλλω τὴν χρῆσιν τῶν καρπῶν ὑπὸ αἴρεσιν, ἐν τῷ μεταξὺ οὐ τῷ κληρονόμῳ, ἀλλὰ τῷ τὴν δεσποτείαν ἔχοντι ἀριόζει ἡ χρῆσις.

ε'. Οὐλλπιαν. Ὁ τὴν δεσποτείαν ἔχων οὐ δύναται τὴν ἀγωγὴν ἔχειν περὶ τῆς χρήσεως· ἀλλ' ὁ τὴν χρῆσιν ἔχων. ἢ δὲ περὶ ἀρνήσεως ἀγωγῇ τῷ τὴν δεσποτείαν ἔχοντι ἀριόζει· λέγει γὰρ, τὸν ἀντίδικον μὴ ἔχειν δίκαιον ἕκοντος αὐτοῦ κεχρησθαι. εἰ δὲ τις παρὰ τὸν δεσπότην κινεῖ τὴν περὶ ἀρνήσεως ἀγωγὴν, ἠττῶται, κἂν οὐκ ἔχει δίκαιον κεχρησθαι ὁ νεμόμενος.

Οὐ μόνον κατὰ τοῦ δεσποτείας ἔχοντος, ἀλλὰ καὶ κατὰ παντὸς νεμομένου, κινεῖ τὴν περὶ χρήσεως, ἢ δεσποτείας ἀγωγὴν. κατὰ τοῦ ἀρογιέτονος περὶ τῶν κεχρεωστημένων τῷ ἀγρῷ δουλειῶν οὐ κινεῖ, ἀλλὰ περὶ τῆς χρήσεως τῶν καρπῶν.

Καὶ περὶ τῆς χρήσεως τῶν καρπῶν μέρος ἀροῦ κινεῖται ἢ περὶ δεσποτείας, ἢ χρήσεως, καὶ ἢ περὶ ἀρνήσεως ἀγωγῇ.

Αὐταὶ αἱ ἀγωγαὶ καὶ καρποὺς ἀπαιτοῦσιν.

Ἐὰν μετὰ προκατάρξιν ἡ χρῆσις φθαρῇ, μόνον οἱ προλαβόντες καρποὶ ἀποκαθίστανται.

Τῷ τὴν χρῆσιν ἔχοντι νικῶντι, πᾶν πρᾶγμα ἀποκαθίσταται, καὶ ὅσα ὁ δοῦλος ἀπὸ πραγμάτων τοῦ τὴν χρῆσιν ἔχοντος, ἢ ἐργασιῶν αὐτοῦ ἔσχευ.

Εἰ δὲ καὶ τῷ χρόνῳ ἐφθάρῃ ἡ χρῆσις, ἄλλον μὲν νεμομένου, ἄλλου δὲ προσυγαγόντος ἑαυτὸν τῇ δίκῃ, οὐ μόνον ἀνανεοῖ τὴν χρῆσιν, ἀλλὰ καὶ περὶ ἐκνικήσεως ἀσφαλίζεται· ἴσως γὰρ ὁ νεμηθεὶς ἠνεχύρασε τὸ πρᾶγμα, καὶ μέλλει ὁ δανειστής ἐμποδίζειν τῷ τὴν χρῆσιν ἔχοντι νέμεσθαι.

Ὅσπερ τῷ τὴν χρῆσιν ἔχοντι διὰ τῆς περὶ δεσποτείας χρήσεως ἀγωγῆς οἱ καρποὶ ἀποκαθίστανται,

Si vero locus aditum non habeat, heres per alium fundum hereditarium praestare cogitur. L. 1. §. 2. D. VII. 6.

Et non aditum tantum, sed etiam iter et viam, prout utilitas desiderat. §. 3.

Et alias servitutes, forte luminum et aquarum. §. 4.

Ea vero tantum praestare compellitur, sine quibus uti usufructuarius non potest: licet cum incommodo¹⁾, si tamen uti possit, praestare ea non cogitur.

1) licet cum incommodo] Hoc est, licet difficile iter sit, aut cetera, heres tamen ea meliora facere non cogitur.

II. Pompon. Si heres actione ex testamento conveniatur, quasi deteriorem fundum fecerit, aut servitutes imponendo, aut remittendo, iudex spectat, qualis fundus ante litem contestatam fuerit: et id, quod interest, fructuario praestatur. L. 2. D. eod.

III. Iulian. Si legatarius usufructu per tempus statutum¹⁾ uti desierit, actionem non habet²⁾ ad eum recipiendum. L. 3. D. eod.

1) per tempus statutum] Fortasse per decennium aut vicennium.

2) actionem non habet] Solet enim semper ususfructus ad proprietatis dominum redire.

IV. Idem. Licet, cum detracto usufructu fundus legatur, apud heredem ususfructus maneat: tamen, si detracto usufructu fundum tibi legavero, et alii usumfructum sub conditione, interim non heredi, sed domino proprietatis ususfructus competit. L. 4. D. eod.

V. Ulpian. Qui proprietatem habet, actionem de usufructu habere non potest: sed qui habet usufructum. Actio autem negativa domino competit: ait enim, adversario ius non esse, invito se utendi. Sed si quis praeter dominum actionem negatoriam intendat, inferior erit, licet possessor ius utendi non habeat¹⁾. L. 5. D. eod.

Non solum adversus proprietatis dominum, sed etiam adversus quemvis possessorem de usufructu agit. Adversus vicinum autem non agit²⁾ de servitutibus fundo debitis, sed de usufructu.

Etiam de usufructu partis fundi in rem agitur de usufructu, et negatoria actio instituitur. §. 2.

His actionibus etiam fructus petuntur. §. 3.

Si post litem contestatam ususfructus extinctus sit, praeteriti fructus restituuntur. §. 4.

Fructuario vincenti omnis causa restituitur, et quaecunque servus ex re fructuarii vel ex operis suis consecutus fuerit.

Sed et si tempore perierit³⁾ usufructus, alio quidem possidente⁴⁾, alio autem liti se offerente, non modo usufructum renovat, sed etiam de evictione cavet: forte enim, qui possidebat, pignori rem dedit, et creditor fructuario impedimentum facturus est, quominus utatur fruatur.

Sicut fructuario⁵⁾ per in rem actionem fructus restituuntur, ita et domino proprietatis per actionem

g) Fabr. τῶν ὠρισμένων χρόνων. Illud τῶν est vitium tythothetae.

οὕτω καὶ τῷ δεσπότῃ διὰ τῆς περὶ ὑρνήσεως ἀγωγῆς· ἐνθα μέντοι μὴ αὐτοὶ οἱ^{gg}) νεμόμενοι ἐκίνησαν· ταύτας γὰρ τὰς ἀγωγὰς καὶ οἱ νεμόμενοι κινούσιν. ἐνθα οὖν ὁ νεμόμενος κινεῖ, εἰ μὲν ὁ τὴν χρῆσιν ἔχων ἐστί, ψηφίζεται αὐτὸς ἀδεῶς νέμεσθαι· εἰ δὲ δεσπότης ἐστίν, ἵνα μὴ δαλιῆται.

καὶ οὐκ ἔχει δίκαιον κεχρησθῆναι ὁ νεμόμενος] Διὰ τὸν κανόνα τὸν λέγοντα, ἐν ἴσῃ αἰτία τοῦ ἐνάγοντος καὶ τοῦ ἐναγομένου, κρείττων ἐστὶν ὁ νεμόμενος. [Sch. d. II. 287.]

οὐ κινεῖ] Μόνος γὰρ ὁ δεσπότης ἔχει δίκαιον τοῦ κινεῖν περὶ δουλειῶν. ὁ δὲ χρῆσιν ἔχων ὡς ἐμποδιζόμενος τοῦ χρῆσθαι, κινεῖ κατὰ τοῦ γείτονος, οὐ μὴν δουλείαν ἐκδικεῖ. [Sch. e. II. 287.]

εἰ δὲ καὶ τῷ χρόνῳ ἐφθάρῃ] Ἐπὶ μὲν τῶν παρόντων, δεκαετία, ἐπὶ δὲ τῶν ἀπόντων, εικοσαετία. [Sch. f. II. 287.]

ἄλλου μὲν νεμομένου] Ἐάν ἕτερον τὴν νομὴν ἔχοντος τοῦ κτηματός κινήσῃ ὁ τὴν χρῆσιν ἔχων, καὶ ἕτερος ὑποδέχεται τὸ δικαστήριον, οὐχ ὁ νεμόμενος, καὶ τῷ χρόνῳ φθαρῇ ἢ χρῆσις ἦτοι τῇ δεκαετία, ὁ κατὰ δόλον ὑποδεξαμένος τὸ δικαστήριον ἀναγκάζεται ἀνανεῶσαι αὐτοῦ τὴν χρῆσιν. καὶ ὁ τὴν δεσποτείαν ἔχων, ἐάν ὑπόθῃται τὸν ἀγρὸν, καὶ οὐ ἕτερος τὴν χρῆσιν ἔχει, ἀσφαλίζεται πρὸς τὸν τὴν χρῆσιν ἔχοντα, καὶ οὐκ ἐμποδίζει αὐτὸν ὁ δανειστής χρῆσθαι τῷ ἀγρῷ. [Sch. g. II. 287.]

ὡς περὶ τῶν τὴν χρῆσιν ἔχοντι] Ὁ τὴν χρῆσιν ἔχων ἐάν χρεωστῆται καρπύς, καὶ ὁ τὴν δεσποτείαν ὡς αὐτὸς ἐάν χρεωστῆται, κινούντες κατὰ τοῦ νομέως, ἐκδικοῦσι τοὺς καρπούς· τοῦτο γὰρ ἐστὶ τό, ἐνθα μέντοι μὴ αὐτοὶ οἱ νεμόμενοι ἐκίνησαν, ἵνα ἕτερος νέμηται· εἰ γὰρ αὐτοὶ νέμονται, καρπύς οὐκ ἀπαιτοῦσιν, ἀλλ' ὡς τῆς νομῆς στασιαζομένης, κινούσιν, ὅπως ψηφισθῇ ἔχειν αὐτοὺς τὸ ἀστασιαστον πρὸς τὸ μέλλον. [Sch. h. II. 288.]

L. 6. D. VII. 6. ζ'. Παῦλ. Ὁ μετὰ προκάταρξιν ἀδόλως πανσάμενος νέμεσθαι, ἀπολύεται^h). ὁ δὲ μὴ νεμόμενος μὲν, ἑαυτὸν δὲ προσαναγῶν καταδικάζεται.

TITULUS Ζ'.

Περὶ ἐργασιῶν δούλων.

L. 1. D. VII. 7. α'. Παῦλ. Ἡ ὑπηρεσία τῶν δούλων ἐν πράξει συνίσταται, καὶ οὐ πρότερον συνίσταται, πρὶν ἢ προθεσμία φθάσει, καθ' ἣν ὀφείλει δοθῆναι· ὡς περὶ ὅτε τὸ ἀπὸ Μαρίας τεχνησόμενον ἐπερωτῶμεν.

πρὶν ἢ προθεσμία φθάσει] Εἰ μὴ γὰρ προχωρήσῃ ἢ ἡμεῖς τοῦ ληγάτου, δικαστήριον οὐ κινεῖται· ὡς περὶ οὔτε ἐάν ἐπερωτῶμεν τὸ μέλλον τίτεσθαι ἀπὸ τῆς δέουρας, ἕως οὐ τεχθῇ. [Sch. a. II. 289.]

ὡς περὶ ὅτε — ἐπερωτῶμεν] Ἦτοι, ὅτε ἐπερωτῶμεν τὸ μέλλον ἐκ Μαρίας τίτεσθαι τῆς θεραπαίνης, οὐ δυνάμεθα κινεῖν, εἰ μὴ τεκῇ πρότερον αὐτῇ. [Sch. a. II. 289.]

L. 2. D. eod. β'. Οὐλπ. Αἰ ληγατενόμενοι ὑπηρεσίαι τῶν δούλων οὐ φθείρονται τῇ τῆς πρώτης καταστάσεως ἐναλλαγῇ.

L. 3. D. eod. γ'. Γαι. Ἐν δούλων χρῆσει εἰσὶν ὑπηρεσίαι, καὶ διὰ τὰς ὑπηρεσίας μισθός.

καὶ διὰ τὰς ὑπηρεσίας μισθός] Σημείωσαι διαφορὰν ὀπερῶν ἢ χρῆσεως· ὅτι εἰ μὲν ὀπεραι ἀπλῶς ληγατενῶσιν, οὐ δύναται ὁ ληγατίμος μισθοῦν τὸν οἰκέτην· εἰ δὲ χρῆσις δούλου ἐληγατενῶσῃ, δύναται τὸν οἰκέτην μισθοῦν, καὶ λαμβάνειν ἀπὸ τῆς δουλείας τὸ μισθώμα· καὶ ὅτι ὁ μὲν χρῆσιν ἔχων τοῦ δούλου, ἀπόλλυσι ταύτην τῇ ἐναλλαγῇ τῆς καταστάσεως· ὁ δὲ ὀπερῶν, οὐκέτι. [Sch. b. II. 289.]

L. 4. D. eod. δ'. Ἰδεμ. ι) Ὁ κυρπὸς τοῦ δούλου, αἰ ὑπηρεσίαι εἰσί.

negatoriam: ita tamen, si possessores non sint, qui agunt: has enim actiones etiam instituunt, qui possident. Cum igitur possessor agit, si quidem fructuarius est, pronuntiat, ut secure utatur fruatur: si vero proprietarius, ne inquietetur.

1) licet possessor ius utendi non habeat] Propter regulam, quae dicit: in pari causa actoris et rei melior est causa possidentis.

2) non agit] Solus enim dominus ius habet, servitutes vindicandi. Fructuarius autem, si uti frui prohibeatur, adversus vicinum agit, nec vero servitutum vindicat.

3) sed et si tempore perierit] Inter praesentes decennio, inter absentes vicennio.

4) alio quidem possidente] Si alio possidente fundum fructuarius agat, et alius iudicium suscipiat, non possessor, et ususfructus tempore sive decennio perierit, is, qui dolo malo iudicium suscipit, ususfructum eius renovare cogitur. Et dominus proprietatis, si fundum obligaverit, in quem alius ususfructum habet, fructuario cavet, nec creditor eum impedit, quominus fundo utatur.

5) sicut fructuario] Si fructuario vel proprietario fructus debeantur, et adversus possessorem agant, fructus petunt: hoc enim est, quod hic dicitur: si tamen non sint possessores, qui agunt, ut alius possideat: nam si ipsi possideant, fructus non petunt, sed quasi possessio turbetur, petunt, ut pronuntietur, ut in posterum secure possideant.

VI. Paul. Qui post litem contestatam sine dolo possidere desiit, absolvitur. Qui autem non possidet quidem, sed liti se obtulit, condemnatur

TITULUS VII.

De operis servorum.

I. Paul. Opera servorum in actu consistit, nec ante in rerum natura est, quam is dies venerit¹⁾, quo praestanda est: quemadmodum cum stipulamur²⁾, quod ex Maria natum erit.

1) quam is dies venerit] Nisi enim dies legati venerit, actio non instituitur: sicut nec si stipulati fuerimus, quod ex illa natum erit, antequam partus editus sit.

2) quemadmodum cum stipulamur] Id est, cum stipulamur, quod ex Maria ancilla natum erit, agere non possumus, priusquam haec pepererit.

II. Ulp. Operae servorum legatae capitis deminutione non amittuntur.

III. Gai. In hominis usufructu operae sunt, et ob operas merces¹⁾.

1) et ob operas merces] Nota differentiam operarum et ususfructus: quod si operae simpliciter legatae sint, legatarius servum locare non possit: si vero ususfructus servi legatus sit, servum locare potest, et pro operis mercedem accipere: et quod qui servi ususfructum habet, capitis deminutione eum amittit: qui vero operas, non item.

IV. Idem. Fructus servi operae sunt:

gg) οἱ ἀδδιδι ex scholio 5. Deest apud Fabr. h) Sic lego. Fabr. ἀπόλλυται. Est haud dubie vitium typographicum.

ι) L. 4, tota legitur in Syn. p. 160, ubi dicitur esse cap. 3, tit. 7, lib. 56. Basil.